

BÖLÜM 6

ÖZGÜL ÖĞRENME BOZUKLUĞUNUN NÖROPSİKOLOJİK TESTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Atanur AKAR

Dr. Öğr. Üyesi Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Etkili bir müdahale oluşturmak değerlendirmenin temel amacıdır (1, s. 463).

Luria (1981) beyni bir orkestraya benzetmekte, bu orkestranın bütün alanlarının birbiriyle ilişkili olduğunu ve bir konseri gerçekleştirmek için bu alanların birbiriyle entegre olması gerektiğini ifade etmektedir (2). Bu orkestranın uyumluluğunun ve bu uyumluluğu etkileyen faktörlerin tespit edilmesi, bir veya daha fazla provayla neler yapabildiğinin belirlenmesi orkestranın işlevselliğini önemli oranda arttıracak, eksik yanlarına gerekli müdahalenin yapılmasını sağlayacaktır. Tıpkı bir orkestranın işlevselliğinin belirlenmesi gibi beyin ile davranış ilişkisinin belirlenmesi de oldukça önemlidir.

Nöropsikolojik değerlendirme (NPD), beyin-davranış ilişkisinin sistematik olarak değerlendirilmesidir. NPD'nin amacı, bireyin bilişsel güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmek ve nöropsikolojik bulgular ile tıbbi ve psikiyatrik durum arasındaki ilişkileri belirlemektir (3). Nöropsikolojik değerlendirmede bilişsel yetenekler, yönelim, bellek, konuşma, dil, algılama, yargılama ve karar verme gibi bilişsel ve davranışsal özellikler standardize edilmiş ölçme araçları ile incelenmektedir.

Son yıllarda nöropsikolojik değerlendirme alanı dikkat çekici bir hızla gelişmekte, bu alan nöroagnostik, nöro bilim, psikiyatri ve nöroloji için oldukça önemli hale gelmektedir (4). Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde çevreyle etkileşim sonucu beyin yapısı ve sinir yollarında (neural pathways) farklılaşmaların mümkün olması, pediatrik (çocukluk çağı) nöropsikolojinin önemini arttırmaktadır. Pediatrik nöropsikoloji geliştirmekte olan beyin yapısıyla ilgili bilgiler vermesi açısından önem teşkil etmektedir (5).

Bu bağlamda nöropsikolojik değerlendirmeler, beyin davranış ilişkisini belirleme, gelişimsel bozukluklar hakkında ek bilgi sağlama, belirlenmiş bir problemle ilgili daha ayrıntılı değerlendirmeler yapma, tanı, tedavi ve müdahalenin belirlenmesi gibi pek çok amaçla yapılmaktadır. Doğutepe (2019) Uygulamalı Nöropsikolojide, nöropsikolojik değerlendirmenin amacını aşağıdaki şekilde belirtmektedir (6, s.6):

1. Tanı koyma,
2. Tedaviyi belirleme,
3. Hastayı izleme,
4. Tedavinin etkililiğinin değerlendirilmesi,
5. Rehabilitasyonun planlanması,

5. Bu testleri kimler yapar ve uygulama yeterliği gerekir mi?

Bu testler bu konuda gerekli eğitimleri almış psikolog, klinik psikolog, nöropsikolog, gelişim psikologları ve psikolojik danışmanlar tarafından yapılır.

6. Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği-4. Sürüm (WÇZÖ-IV) yerine Wisc r kullanılabilir mi?

WÇZÖ-IV (34) güncel olduğu için bu testin uygulanması yararlı olacaktır.

7. Bu testleri yaptırmamanın yararı nedir?

- a. Tanı ve ayırıcı tanı,
- b. Bilişsel zayıf güçlü özelliklerin tespiti,
- c. Doğru müdahale programının seçilmesi,
- d. ÖÖB'nin takibi ve müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesi.

KAYNAKLAR

1. D'Amato RC, Rothlisberg BA and Leu Work P. Neuropsychological assessment for intervention. In C. R. Reynolds & T. B. Gutkin (Eds.), Handbook of school psychology (3rd ed., pp. 452-475). New York: Plenum Press;1999.
2. Luria ARC. Fundamentos de neuropsicologia. São Paulo: Editora da Universidade de São Paulo;1981.
3. Laatsch L. Neuropsychological Assessment, Editor(s): Michel Hersen, William Sledge, Encyclopedia of Psychotherapy, Academic Press; 2002: 223-228.
4. Tranel, D. Neuropsychological Assessment, Psychiatric Clinics of North America. 1992; Volume 15, Issue : p. 283-299. [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(18\)30237-5](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(18)30237-5).
5. Giedd JN Structural magnetic resonance imaging of the adolescent brain. In R. E. Dahl & L. P. Spear (Eds.), Annals of the New York Academy of Sciences: Vol. 1021. Adolescent brain development: Vulnerabilities and opportunities. New York Academy of Sciences; 2004: 77-85.
6. Doğutepe E. Nöropsikolojik değerlendirme ve nöropsikolojik testler. Pivolka. 2019; 9 (30): 5-6.
7. Swaiman KF. Swaiman's pediatric neurology: Principles and practice. Edinburgh: Elsevier Saunders; 2012.
8. Silver CH, Ruff RM, Iverson GL, Barth JT, Broshek DK, Bush, SS et al. NAN Policy and Planning Committee. Learning disabilities: the need for neuropsychological evaluation. Archives of Clinical Neuropsychology. 2008; 23(2): 217-9 doi: 10.1016/j.acn.2007.09.006.
9. Doğan H. Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul; 2012.
10. Webb Z, Liddiard H, Dodd K. Guidance on the use of neuropsychological tests in learning disabilities services (edt. 4), The British Psychological Society; 2015.
11. Posny A. IDEA 2004 Top ten key issues that affect school psychologists. In Paper presented at the annual convention of the National Association of School Psychologists; 2007.
12. Karakaş S, Erden G, Bakar EE, Doğutepe E. Özgül Öğrenme Bozukluğu Genişletilmiş Nöropsikometri Bataryası, Eğitim Yayınevi: Ankara; 2017.
13. Turan Turgut S, Erdoğan Bakar E, Erden G, Karakaş S. Özgül öğrenme bozukluğunun ayırıcı tanısında nöropsikometrik ölçümlerin kullanımı. Nöropsikiyatri Arşivi. 2017; 53(2): 144-151.
14. İşeri E ve Sarı BA. Çocukta bilişsel gelişim ve bozukluklar: Zeka geriliği ve öğrenme bozuklukları. İçinde: Karakaş S, editör. Kognitif Nörobilimler. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2010.
15. Çelik C. Özgül öğrenme güçlüğünde zihinsel işlevlerin değerlendirilmesi ve müdahale yöntemlerinin etkililiği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara; 2019.
16. National Joint Committee on Learning Disabilities (NJCLD). Comprehensive Assessment and Evaluation of Students with Learning Disabilities; 2010. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjtd2glczwAhXeh_0HHYKwDIQFjACegQIBRAD&url=http%3A%2F%2Fwww.Idonline.org%2F%3Fmodule%3Duploads%26func%3Ddownload%26fileId%3D802&usg=AOvVaw34zN_v5pjivTeCpOJeucCa Mayıs 12, 2021.
17. Strauss E, Sherman EM and Spreen O. A

- compendium of neuropsychological tests: Administration, norms, and commentary. Oxford University Press, USA; 2006.
18. MacLeod C. Half a century of research on the stroop effect: An integrative review. *Psychological Bulletin*. 1991; 109: 163-203.
 19. Stroop JR. Studies of interference in serial verbal reactions. *Journal of Experimental Psychology*. 1935; 18(6): 643-662.
 20. Doğutepe Dinçer E. ve Karakaş S. Nöropsikolojik dikkat testleri arasındaki ilişkilerin modellenmesi, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*. 2008; 18(1): 31-40
 21. Tosun A ve Dağ İ. Depresif duygu durumu olan ve olmayan kişilerin, örtük bellek görevlerinde duygu durum tutarlı bellek yanlılığı açısından karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 2000 15(46): 29-39.
 22. Can SS, Özel Kızıl ET, Varlı M, Tuean E, Atlı T. Demans hastalarında uc farklı saat çizme testinin Türkçe uyarlamalarının psikometrik özellikleri. *Archives of Neuropsychiatry*. 2010; Vol. 47/2: 91-95. DOI: 10.4274/npa.5340
 23. Cangöz B, Karakoç E, Selekler K. Saat çizme testinin 50 yaş ve üzeri Türk yetişkin ve yaşlı örneklemleri üzerindeki norm belirlenme ve geçerlik-güvenirlilik çalışmaları. *Türk Geriatri Dergisi*. 2006; 9 (3): 136-142.
 24. Erden G ve Çelik C. Sesli okuma becerisi ve okuduğunu anlama testinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne Dergisi*. 2019; 7(14): 1-18. DOI: 10.7816/nesne-07-14-01
 25. Uluç S, Gülüm İV ve Çalışır M. Bender - Geştalt Görsel Motor Koordinasyon Testi-II'nin (BGT-II) Global, Koppitz ve Geri Çağırma Puanlamaları İçin Yargıcılar Arası Güvenirliğin Değerlendirilmesi, *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2012; 15(2): 71-79
 26. Mangır M. ve Çağatay N. Anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaş arası çocukların görsel algıları üzerinde bir araştırma. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. 1987; 1011.
 27. Erden G. Ankara üniversitesi açık erişim ders notları, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/72617/mod_resource/content/1/Bender%20Benton-GE.pdf Mayıs 15, 2021.
 28. Esra D. Pasat ve Şifre Testi'nin bilgi işleme hızı, dikkat ve çalışma belleğini ölçen nöropsikolojik testlerle ilişkisinin incelenmesi, 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi: Samsun; 2019.
 29. Bayer M. Yönetici Karmaşık Dikkat İşlevlerini Değerlendiren Testlerin 8, 9 ve 10 Yaş Grubu Türk Çocuklarında Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul : İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2013.
 30. Şahin G ve Arı R. Nesne Seçiminde Esneklik Görevi (NSEG): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Turkish Studies (Elektronik)*. 2017; 12(25), 721-736.
 31. Sakarya G. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ve olmayan çocuklarda, Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği IV ve nöropsikolojik testlerle ölçülen yönetici işlev bozuklukları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Psikoloji Yüksek Lisans Tezi: Ankara; 2013.
 32. Gualtieri CT, Johnson LG. Reability and validity of a computerized neurocognitive test battery, *CNS Vital Signs. Archives Clinical Neuropsychology*, 2006; 21:623-643.
 33. Erden G ve Uluç S. Özgül Öğrenme Bozukluğunda Belirti Tarama ve Değerlendirme. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*; 2019.
 34. Öktem F, Gençöz T, Erden G, Sezgin N. ve Uluç S. Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçeği-IV (WÇZÖ-IV) uygulama ve puanlama el kitabı Türkçe sürümü. Ankara: Türk Psikologlar Derneği; 2013.
 35. Öktem F. Kısa zeka testleri ve Kaufman kısa zeka testi (KBIT-2). *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*; 2016; 1(1):10-16.
 36. Sak U, Ayaş MB, Özdemir NN ve Opengin E. (2016). Anadolu Sak Zeka Ölçeği (ASİS) güvenirlik ve geçerlik raporu. *Research Gate*; 2016, 68-96.
 37. Ergin,T. Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System CAS) Beş Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlilik Güvenirlik ve Norm Çalışması. Yayımlanmış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Eğitim Bilimleri Anabilimdalı; 2013.